

Fig. 1. Herslev. Ydre, set fra Sydost.

HERSLEV KIRKE

SØMME HERRED

Om Kirkens Patronatsforhold haves ingen Oplysninger, før Universitetet 1578 havde Jus patronatus¹. O. 1630 siges Kongen at have Kaldsretten², og 1674 blev Kirken med Annekset Gevninge overdraget til Rentemester Henrik Müller³. Efter at Overkrigskommissær Gothard Braêm i 1690 havde købt Lindholm (Gevninge Sogn), fik han samme Aar af Kronen Skøde paa bl. a. Jus patronatus et vocandi til Herslev (og Gevninge) under den Forudsætning, at Henrik Müller og hans Arvinger vilde afstaa Kirketienderne, som de var benaadet med, saa længe de besad Kornerupgaard⁴. Herslev Kirke blev 1749 indlemmet i Lindholm Fideikommis, blandt hvis Besiddere var Amtmand Christian Ludvig Scheel v. Plessen (sml. †Klokke 1752) og Mogens Joachim Scheel v. Plessen (sml. Klokke 1823). Kirken ejedes af Fideikommis'et, indtil den overgik til Selveje 10. Juni 1909.

Kirken ligger paa en Bakke i Byens nordvestre Udkant. Kirkegaardens gamle Del hegnes i Syd og delvis ogsaa i Nord af middelalderlige Munkestensmure i Munkeforbandt, det første Sted paa en udvendig meterhøj Syld og med en enkelt Halvstens Lisén tæt Øst for Hovedporten, det sidste Sted med flere udvendige Lisener. Nordmurens østre Del, hvori der findes en Laage, er fra o. 1600, af Munkesten i Krydsskifte med hulbrændte Fuger. I Vest hegnes

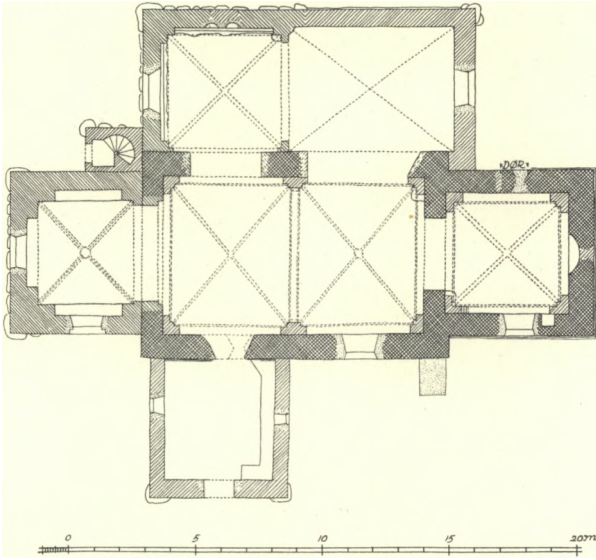

Fig. 2. Herslev. Plan. 1:300. Maalt af H. Hansen 1922 (El. M. 1945).

den udvidede Kirkegaard af et Kampestensdige og i Øst af en moderne Mur af smaa Sten. Af Hovedportalen i Syd, der var stærkt ombygget, formodentlig i 1600'rne, staar nu kun de falsede Piller, men endnu 1920 havde baade Dør og Port fladrundbuede Afdækninger, kronet af Kamtakker. Nordmuren er hængt med Munketegl, Sydturen med Vingetegl.

Fra en forfalden *Kirkelade*, der maaske har ligget Vest for Sydturen, hvor Hegnsmurens udvendige Side er stærkt flikket, solgtes 1662 4500 Munkesten (Rgsk.).

Bygningen bestaar af romansk Kor og Skib samt fire gotiske Tilbygninger: Taarn mod Vest, Vaabenhus mod Syd og to sammenbyggede Kapeller i Nord, af hvilke det østre er yngst og stærkt ombygget. Orienteringen har ganske svag nordlig Afvigelse.

Den *romanske Kirke* er opført af *Fraadstenskvadre* i ret regelmæssige Skifter af vekslende Højde (7—47 cm). Over en Syld af smaa Kampesten har Koret en stærkt forvitret Skraakantsokkel, der i Øst er ca. 65 cm høj og tredobbelt, og bag Vaabenhuset har Skibets Mur Rester af en dobbelt Skraakantsokkel af 55 cm's Højde over Gulvet. Bag Tilbygningerne og paa Overvæggene ses gammel Murbehandling, grov Mørtelpuds, hvori der er ridset Kvaderfuger, som følger Fraadstenenes Konturer. Bygningens tre Gavle staar velbevarede, af Fraadsten, men med forvitrede Fuger. Indvendig har Væggene været be-rappet med et ca. $\frac{1}{2}$ cm tykt Mørtellag, groft og hvidkalket. Dette er i Koret og paa Skibets Østvæg pikket op med Hammer og overtrukket med et tyndt Lag fint glittet Freskopuds, som bærer Rester af Kalkmalerier (sml. S. 667).

Fig. 3. Herslev. Indre, set mod Øst.

E. M.1945

I Freskopudsen er der store Revner, udfyldt med grov, hvid Mørtel, som i Modsætning til Underpudsen standser et Par cm under det nuværende Bjælkelag og tydeligt har været pudset op mod Træ, vel nok de oprindelige Loftsbædder. Paa Skibets Langmure har der været Malerier direkte paa den grove Puds. Alle Malerierne er overhvidtet før Hvælvenes Indbygning. Koret har baade i Øst og Nord et ca. 80 cm bredt, nu tilmuret, romansk Vindue, af hvilke det østre er anbragt midt i Østvæggens Alterniche. Skibet, hvis romanske Murhøjde maalt ud for Vaabehuset er ca. 4,05 m mellem den høje Sokkel og Gesimsen, har antagelig haft to Vinduer i hver Langmur, men kun det sydvestre er bevaret. Det maaler udvendig 155 x 78 cm, og dets Buetop sidder 58 cm under den romanske Murkrone; Karmen er ligesom alle andre Murflader pudset med grov Mørtel, og de ridsede Fuger følger Kilestenene. Vinduet, der staar med blank middelalderlig Tilmuring, er sikkert lukket ved Vaabehusets Opførelse. Af de oprindelige Døre er den nordre rimeligvis forsvundet ved Tilføjelsen af det nordvestre Kapel, den søndre er bevaret, i det ydre noget udvidet, indvendig stærkt smiget og vandret afdækket med tynde Planker 2,65 cm over Gulvet.

I det *Indre* har Korets Østvæg en 40 cm dyb, apsideagtig Alterniche, hvis Saal ligger 75 cm over det nuværende Gulv, og hvis Buetop omtrent naar op

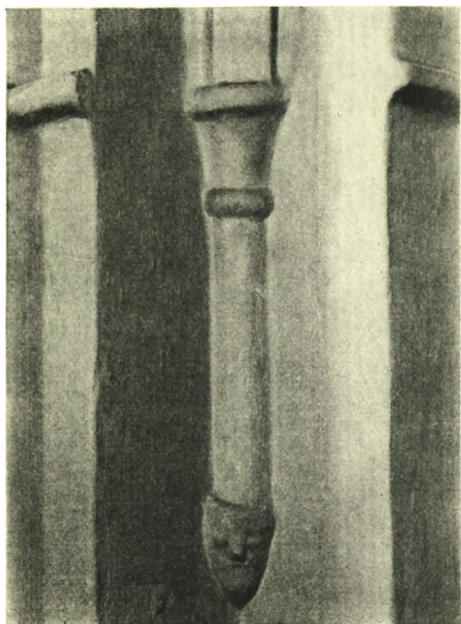
til det indbyggede Hvælv. I Sydvæggen nær Østhjørnet er der en vandret afdækket Gemmeniche. Triumfbuen er rundbuet, høj og slank, i hvert Tilfælde nu uden Kragbaand.

Ændringer og Tilføjelser. Medens Hvælvene i den romanske Kirke sikkert er fra 1300'rne, maa Tilbygningerne, hvis indbyrdes Rækkefølge sandsynligvis er: Taarn, Vaabenhus og Nordkapeller, alle henføres til 1400'rne. *Korets Krydshvælv* hviler paa falsede Piller og spidse Helstens Vægbuer med knap en Sten høje, ensidige, forneden skraafasede Kragbaand. I Østhjørnerne støttes de retkantede Halvstens Ribber af Hjørnestave med profileret Kragbaand (Rundstav under Platte), i Vesthjørnerne derimod af Dværgsøjler (Fig. 4) med ITalsring, Kurvekapitæl og Konsol, i Syd udformet med to Vulster over facetteret Knop, i Nord som et Menneskehoved. Kappelkanterne markeres mod Vægbuerne af 6 cm brede Rundstave; Kapperne er ret flade; ingen Overribber. *Skibets to Ilvælv* svarer i Hovedtrækkene til Korets, men Enkelthederne er simplere. Den spidse Gjordsbue hviler paa Kridtstenskonsoller, formet som legemsstore Mandshoveder med Kalotter, det nordre skægløst, det søndre skægget (Fig. 5). Korpillernes Kragled og Dværgsøjler genfindes ikke i Skibet. Ribberne, der kun er Kvartsten brede, hviler paa retkantede Halvstens Fremspring og mødes i Østhvælvet omkring en lille Toprude. Helstens Overribber, forneden rulskiftemurede, foroven lette og med Trinkamme. — Under Korets romanske Nordvindue skimtes en tilmuret Dør med Munkestenskarme. Langmurenes dobbelte Falsgesims og Gavlenes glatte Kamme med Toptinder er sikkert samtidige med Overhvælvningen.

Taarnet er af Munkesten med mange sortbrændte Bindere og indtil et Par Skifter under Skibets Murkrone overvejende i Munkeforbandt, derover indtil Gesims højde i polsk Forbandt; Taggavlenes Skiftegang er meget uregelmæssig. Indvendig, hvor Stenene er svagt brændte, er overalt anvendt Munkeforbandt. Taarnrummet har til de frie Sider store, spidsbuede Spareblændinger, i Syd og Nord med Murbænke, og mod Skibet en spidsbuet Arkade. Det i Væggene indbyggede Krydshvælv, af ret gammel Karakter, har Ribber med tredelt, skarprygget Profil, forneden lige afskaaret, foroven samlet om et ret fremtrædende Topkvadrat. Kapperne er kun meget svagt buklede; ingen Overribber. *Trappehuset* i Nord er ligeledes bygget af Munkesten, men uden Forbandt med Taarnet (sml. Svogerslev S. 688). Underdøren, der mod Sædvane vender mod Vest, er fladbuet, Trappen har rund Spindel og Loft af fladbuede Binderstik. Overdøren er raat gennembrudt og dækket med en Planke.

Mellemstokværket har ligesom Taarnrummet store, dybe Spareblændinger, men med rundbuede Stik; svarende hertil er der over den romanske Vestgavl, hvis øverste Top er afbrudt, muret en rund Aflastningsbue. I Syd og Vest er der fladbuede, tilmurede Vinduer og i Nord en lille, to Sten bred,

E. M. 1943

Fig. 4. Herslev. Dværgsøjle i Koret
(S. 664).

V. H. 1931

Fig. 5. Herslev. Gjorbuekonsol i Skibet
(S. 664).

vandret afdækket Glug, lukket ved Trappehusets Opførelse. I det lave Klokkestokværk, der er slaaet sammen med Mellemsokværket, er alle Glamhuller falsede, det nordre og søndre fladbuget, det vestre fladbuget i spidsbuget Spejl, det østre spidsbuget. Langmurene har dobbelt Falsgesims, og Gavlene, der kan være ommuret, har begge 11 Kamtakker, men vidt forskellige Blændingsdekorationer. Paa Østgavlen er der over et to Skifter højt gennemløbende Blændingsbaand, hvis Overkant er muret med afrundede Sten, fire brede spidsbuede Højblændinger, hvoraf de to midterste kun er adskilt af en Halvstens Stav, og hvis Samhørighed fremhæves af en foroven rundbuget Blænding mellem Buetoppene; alle fire Høj blændingers Buefelter har en Udmuring, baaret af Tvillingfladbuer paa Binderkonsol. Paa Vestgavlen er der ikke Højblændinger, men en Udkragning, som følger Kamtakkernes Kontur og derunder et skævt anbragt, fordybet Kors med Tværarme i nogen Afstand fra Korsarmenes Ender.

Vaabenhuset i Syd er af Munkesten i Munkeskifte med store Syldsten under Hjørnerne. Udvendig har Syddøren en oprindelig Spidsbue, men staar ialfald siden 1652 uden Karmfals (sml. Dørfløj S. 671). Taggavlen har 13 smaa Kamtakker og en Dekoration, som i Hovedinddeling svarer til den paa Taarnets Østgavl; dog er de fire Blændinger her afsluttet med simpelt Spidsbuestik uden Underdeling og det forsænkede Baand erstattet af et Savskifte.

I hver af Flankemurene, som har dobbelt Falsgesims, er der et moderne Vindue. Det *Indre* har murede Bænke i Øst og delvis i Syd; 1652 opmuredes Vaabenusets Bænke af nyt (Rgsk.). Fladt gibset Loft.

Det romanske Skibs Sydvestvindue synes først at være blevet tilmuret umiddelbart før Vaabenusets Opførelse; eftersom det gaar næsten fri af Skjoldbuen, kan det meget vel have været aabent efter Hvælvenes Indbygning.

Kapellerne paa Skibets Nordside er opført i to Byggeperioder; mellem deres Nordmure ses intet Hjørne, kun en ret udvisket staaende Fortanding, men Vestkappellets Hvælv forudsætter en nu forsvundet østre Flankemur. Dette og andre Forhold viser, at det *vestre Kapel*, som har udpræget gotiske Stilformer, er ældst. Over den høje Syld er Murene af Munkesten i Munkeskifte; vestre Flankemur har dobbelt udkraget Bloktandgesims med Løber over Binder. I Nord spores et tilmuret, fladbuget Vindue. Gavlen har 11 Kamtakker, langs hvis Konturer der løber et fordybet Trappebaand (sml. Sandby, Præstø Amt S. 698 f. Fig. 3—4); selve Taggavlens Flade, som forneden begrænses af et Savskifte, er delt med otte aftrappede Høj blændinger, hvoraf de to midterste kun er adskilt af en Halvstens Stav med enkelte tværstillede Løbere («Stormstigettrin»). Rummet har ind mod Skibet en ret lav, rundbuget Arkade og dækkes af et almindeligt sengotisk Krydshvælv med bukledede Kapper og dybtliggende Overribber med Trinsten. Det store, rundbuede Vestvindue og Nordvæggens to Nicher er moderne.

Det *østre Nordkapel* er over en Syld, hvis Karakter afviger fra Vestkappellets, overvejende af Munkesten og i polsk Skifte; medens den ommurede Taggavls indvendige Side er af Munkestensbrokker, er den udvendige med Kamme, Fod- og Toptinder muret af smaa, røde Sten, langs Gavlkonturerne ordnet i Strømskifter. Der ses ingen Spor af oprindelige Vinduer. Rummet, der ikke er afskilret fra Vestkapellet, aabner sig mod Skibet med en Arkade af Form og Størrelse som Skibets Skjoldbuer. Det højtsiddende, fladtpændte Krydshvælv, med glatte Sømme og sildebensmurede Overribber, er ligesom Taggavlens muret af smaa, røde Sten. — Anvendelsen af den lille Stentype gør det rimeligt at se Ombygningen som en Følge af en Ildebrand 1665 (Rgsk.)⁵.

Af Bygningen, der tidligere var helt hvidkalket, staar Taarn og Trappehus nu i blank Mur. I de aabne Vinduer er der moderne Støbejernsrammer. Tagværket paa det vestre Nordkapel er muligvis oprindeligt, af meget spinkel Eg med Tagstol, to Sæt bladede Hanebaand og Huljernsnumre. Korets og Skibets Tagværker er senmiddelalderlige, af Eg med bladede Forbindelser, i Koret bomkantet, med to Lag Hanebaand og i Skibet desuden store Skraakryds i hvert andet Fag. De øvrige Tagværker er nye, af Fyr. Tagene er teglhængte; paa mange af Kammene og paa Vestsiden af det vestre Nordkapel ligger Munketegl, det sidste Sted med glasserede Overliggerer⁶.

KALKMALERIER

Baade paa Korets og Skibets Overvægge (se S. 662) findes Spor af romanske Kalkmalerier, vel fra o. 1200, paa fint glittet Puds, men kun Triumfvæggen har bevaret større sammenhængende Stykker. Under Loftet har der løbet en Mæanderbort, og herunder har hele Væggen aabenbart været optaget af en Dommedagsfremstilling. Længst mod Nord ses en Bygning med Gavl mellem smalle Taarne, der har Løgspir. Her har Abraham sikkert siddet (sml. Roskilde S. Ib S. 54), og Bygningen er da Himmerigs Borg. Syd herfor ses et Hoved med Glorie og paa den anden Side af Korbuen skimtes det øverste af to Skikkelser, en Kvinde i hvid Kjortel og med hvidt Hovedlin samt en Mand med Glorie. Længst til Syd er Helvede anbragt inden for en bølgende, hvid Rammestreg. Den dominerende Farve er rødbrunt, desuden gulbrunt, hvidt og sort. Stukrelief ses ikke.

V. H. 1931

Fig 6 Herslev Altartavle (S— 68)

INVENTAR

Alterbordet bestaar af Renaissancepanelværk fra o. 1600, af Fyr. Forsiden har tre rundbuede Portalfelter med omløbende Fyldingsliste og Profilkapitæler, hver flankeret af riflede Pilastre, sikkert fra 1848. Kortsiderne har to lignende Portaler. Rød, gul og sort Staffering fra 1936⁷.

†*Sidealter*. Under Skibets nordøstre Hjørnepille er der Murrester, der synes at stamme fra et muret Alterbord.

†*Alterklæde* af rødt Fløjl med Guldsnore omkring, nævnt 1651 (Rgsk.).

Altartavle (Fig. 6) i Høj-Renaissance, fra o. 1600, af samme Snedker som Vigersted 1601 (DK Sorø Amt S. 489, Fig. 5). Storstykket deles i tre Portalfelter af to undersætsige, glatte Halvsøjler med joniske Kapitæler og Prydbælter med Akantusblade om naivt Englehoved og flankeres af to tilsvarende Helsøjler med Frugtbundter i Prydbælterne, alt i ganske lavt Relief. Storstykkets tre Felter har alle Arkader, Midtfeltets med Kassetteværk og flade Engle-

hoveder i Buevinklerne, Sidefelternes med Slynngaand og lidt lavere, saa der over dem bliver Plads til en Trekantgavl med Englehoved. De tørt skaarne Storvinger, der foroven ender i Menneskehoveder, har Kasetteværk og Frugt-bundter grupperet om et halvt Diademhoved. Postamentfremspringenes Kasetteværk har omfattet en nu tabt Bosse. Den glat gennemløbende Gesims har nu en meget bred Frise, og dens Knægte er fjernet. Det slanke Topstykke indeholder en Tvillingarkade med Slynngaand og har Vinger med Kasetteværk og Frugtbundt, kronet af Trekantgavl. Af dets oprindelige Pilastre er kun den nedre, kasetteværksprydede Del bevaret, medens den øvre er fortrængt af to bruskbarokke, skæggede Hermer, sikkert Apostle. To tilsvarende Halvfigurer er opstillede over Enderne af Storgesimsen. Stafferingen af E. H. J. Ehlers og P. J. A. Bonneke, fra 1848, genopfriskedes med visse Ændringer 1936: broget Rammeværk med Guld og Lasurer, sorte Felter, Indskrifterne er fornyede⁷.

Altersølv. Kalk, ifølge Regnskab af Niels Enevoldsen, København, som 1668 omgjorde en Kalk af ny. Han har imidlertid bibeholdt den gamle gotiske Knop fra o. 1500—50 med spidse Stavværksblade paa Over- og Undersiden og glatte Rudebosses, samt Skaftets øverste runde Parti med et støbt Bølge-rankeornament, der ender i Korsblade. Den seksdelte Fod svarer ganske til andre Kalke fra hans Værksted, se f. Eks. Torslunde (S. 506). Under Fodpladen graveret: »Hersløf Kierckes Kalck«; paa en af Fodtungerne indprikket: 1669. *Disk* fra o. 1775, med firpasformet Bund og graveret Cirkelkors paa Randen; Mestermærke for Zacharias Jonsen (Olrik 487). *Alterkande*, stemplet med Københavns Byvaaben 1741, 23,5 cm høj; den ovale Kande har fladt pæref ormet Legeme, profileret Laag med rund Knop og sort Træhank; Mestermærke for Nicolai Junge 1733 (Olrik 382). Under Fodranden indprikket: »P R S T w 41 Lod 3 q 1741«. Ifølge Præsteindberetningen 1758 skænket af Peder Rasmussen Tostrup, »som da boede paa en Eentorp kaldet Bognes«. *Oblatæske* fra o. 1550, endnu i middelalderlig Form, 7,5 cm i Tvm., cylindrisk med Profilringe foroven og forneden og lidt under Midten; det lave, spirformede Laag ender i en lille, rund Knop og fastholdes af et Hængsel, der er graveret med Firblade og prikkede Baand af sengotisk Karakter. Under Bunden er indridset: 15V₂1.

Sygekalk, stemplet med Københavns Byvaaben 1721, 11,5 cm høj; øverst paa den runde Fod sidder et omvendt kroneagtigt Led, Skaftet er rundt, Knoppen midtdelt, Bægeret har forneden Akantusblade; Mestermærke for Chr. Jensen 1720 (Olrik 85). Til Kummen hører en Vinbeholder med Oblat-skruerprop, hvorpaa et groft graveret Spejlmonogram: C A S. Samtidig *Disk* med samme Stempel.

Alterstagerne er moderne Kopier efter sengotiske Stager, 56,5 cm høje,

V. H. 1931

Fig. 7. Herslev. Korbuekrucifiks (S. 669).

V. H. 1931

Fig. 8. Herslev. Prædikestolsfelt (S. 670).

svarende til Roskilde Yor Frue (S. 84). I Inventariet 1616 omtales to store *†*Stager af Messing paa 32 Pund til fire Lys.

Døbefont, fra 1250—1300, af gotlandsk Kalksten. Den glatte, halvkugleformede Kumme, der maaler 95 cm i Tvm., har intet Afløb; den trinde, fornedede udsvajende Fods eneste Prydelse er en flad Rundstav lige under Kummen⁸. Brunmarmoreret.

Et *†*Fontegitter fjernedes 1867 (Synsprotokol).

Daabsfæde. 1) 1616 (Rgsk.), af Tin, 83 cm i Tvm.; i Bunden graveret en Bladkranscirkel med Jesumonogram; paa Randen stemplet Københavns Byvaaben og Mestermærke: Skjold med Bomærke og I C H.

2) O. 1650, af Messing, nederlandsk Arbejde, 72 cm i Tvm., i Bunden Spejderne, der bærer Drukklasen, og herom graveret Skrifskrift: »Margareta Regels Her Casper Brunns hafver givet dette til Hersleef Kirke til Guds Ære A° 1722 d. 13. Julij«; paa Randen to Rækker Spidsovaler.

Fontelaag, anskaffet 1665 (Rgsk.), af Kobber, med to Hanke; marmoreret som Fonten.

Daabskande af Tin, stemplet: Hans Høy.

Korbuekrucifiks (Fig. 7), sengotisk, fra 1450—1500. Figuren, der er ca. 105 cm høj, har svagt foroverbøjet Hoved med svær Turbankrone; Haaret falder i to næsten lige lange Lokker paa hver Side af Hovedet; baade disse og Fuld-

skægget har Hulsnit, Øjnene er halvt aabne. De strakte, kun lidt skraa Arme er velproportionerede, Fingrene krummede. Brystkassen er kun antydet, Lændeklædet smalt, Laar, Ben og de overlagte Fødder lange og magre. Ældre Farver: graaligrød Karnation, brunt Haar, Skæg og Tornekroner, grønt og forgyldt Lændeklæde. Korstræet er nyt. Hænger paa oprindelig Plads.

Prædikestol i Renaissance, fra 1614, skaaret af Anders Nielsen Hatt. De fem Fag er af forskellig Bredde, idet de to yderste, hvoraf det ene gaar parallelt med Opgangen, kun er 16—19 cm, mens de andre er 28, 31 og 32 cm; de indeholder Relieffer af Evangelisterne og deres Tegn samt Kristi Opstandelse, alt i Rundbuefelter, som er indfattet i varierende Kartoucher, oven paa hvilke sidder Fugle paa hver Side af en Frugtskaal, Fugle med Hængeklæder, Engle med Palmegrene og Krans, Børn med flammende Skaal og endelig to langhalsede Ørnehoveder, der holder en Krans imellem sig. Mellem Fagene sidder nu i Stedet for fjernede Hermer glatte eller hjørnebojede, riflede Pilastre samtidige med Alterbordets, og fra samme Tid stammer Postamentknægtene med tarvelige Englehoveder. Oprindeligt er derimod Gesimsen med Fladsnitslyng paa Kronlisten, Hjørnebøjlerne med Kerubhoveder samt det stærkt udkragede Postament, hvis Overside er svagt karnisformet, mens Undersiden har Slyng, der svarer til Kronlistens. Underbaldakinen deles af fem smalle, volutsvungne Bøjler med Perlestav og afsluttes af en stor Drueklase. Ny Opgang. Det tidligere Opgangspanel, der var samtidigt med Stolen og havde to Fyldinger adskilt af skællagt Halspilaster, blev nedtaget 1936 Med Stolen samtidig, femsidede Himmel, der har Hængebladkant og fire elegante Topkartoucher med smaa Cirkelfelter; i de to er der Rosetter, i de andre henholdsvis reliefskaaret: DA og 1614. Stolen istandsattes og nystafferedes 1936⁷ med brogede Renaissancefarver. Den tidligere Staffering skyldtes ifølge en endnu bevaret Indskrift i Matthæusfigurens Bog: »Lauritz Ehlers Maler 26/7 1848 og P. Børresen Maler 1848«. I Himmelens Frise: paa Latin med Versaler: »Det er ikke Eder, som taler, men min Faders Aand, som er i Eder Mat. X«, i Stolens paa Dansk med Versaler: »Luc. X. Salige er de, som høre« etc.

Stolestader fra forskellige Tider. Fra o. 1850 stammer Skibets Stader, der har Gavle med Pilastre (sml. Alterbord og Prædikestol) og Fyldingsdøre, og denne Type kopieres i Taarnrummets moderne Stader. Indgangspanelerne og et Par af Ryglænene er ældre, dels i Renaissance (det vestre paa Kvindesiden), dels barokke, fra Gaspar Lubbekes Værksted (det østre paa Kvindesiden), med skællagte Skiver; et lignende sidder i nordvestre Tilbygnings Stader. I Tilbygningerne staar ialt ti Renaissancegavle, seks i nordøstre og fire i nordvestre, hver med et Par riflede, opad tilspidsende Pilastre med profilerede Baser og Kapitæler og kronet af en lav Trekantgavl. Dørene i nordøstre Til-

bygning er fra 1663, da Caspar Lubbeke gjorde syv Stoledøre (Rgsk.); hver Dørfloj har to Fyldinger, en mindre forneden og en større foroven, og over en Gesimsliste med Tandsnit er Overkanten svaj fet. Moderne Staffering.

Dørfloj (Fig. 9) i Vaabenhuset, fra 1652, af Eg, gjort i Caspar Lubbekes Værksted og malet af Bartholomæus [Paprofski], Maler i Køge (Rgsk.). Døren bestaar af to brede og to smalle Fjæle, paa hvis Forside der er lagt en bred Ramme, som foroven mellem Profillister bærer det reliefskaarne Aarstal: »Anno 1652« paa hver Side af et Kerubhoved; den krones af en volutsvungen Topgavl med Brusklyng brudt af en Topvase. Fyldingen, der ligesom nederste Del af det øvre Rammestykke er beslaaet med store Jernsøm, hvis Hoveder er rosetformede, viser Spor af svajfede Pilastre og Tvillingbue. Stor, samtidig Smedejernslaas. Moderne brunmalet.

† *Pulpitur*. 1664 akkorderede Kirken med Caspar Snedker om et Pulpitur paa tre Fag, 6 Alen langt, 4½ Alen bredt, »og derunder skal være 3 Fyrbjælker og Træværk af Eg, tvende Piller af Eg, Stolper med sin Tilbehør, en Vindueskarm og to Buer — 60 Dir.« (Rgsk.). Det fjernedes 1867 (Synsprotokol).

† *Pengeblok*, jernbeslaaet, bestøt 1653 af Jens Andresen for 10 Dir., og fik han frit Lejersted for sin Moder i Kirken (Rgsk.).

Klokker. 1) 1823. Versaler mellem symmetriske Bladborter: »Støbt af S. H. Hornhaver paa Frederikswerk 1823. Mogens Joachim Scheel von Plessen«. Tvm. 103 cm.

y. H. 1931

Fig. 9. Herslev. Dørfloj 1652 (S. 671).

K.W. 1944

Fig. 10. Gravsten over Rasmus Pallesøn og Hustru, dod 1633 (S. 672).

2) 1830. Versaler mellem Akantusbladborter af 1700talstype: »Støbt af S. H. Hornhaver paa Frederiksværk 1830«. Tvm. 97 cm.

To ældre †*Klokker* omtales i Præsteindb. 1758. 1) 1530. Den største, med gammeldags Munkebogstaver: »Ihesus Maria Anna anno Domini MDXXX«.

2) 1752. »Me fecit Johan Bartold Holsmann A° 1752. Soli Deo gloria. Christian Ludvig von Plessen«.

3—4) Ved Klokkeskatten 1528 blev afgivet een Klokke og 1602 yderligere een⁹.

GRAVMINDER

(†)*Epitaf.* 1652. Jens Johansen Runchel, Sognepræst¹⁰. Bevaret er en svær Hængekartouche (Fig. 12) af Sandsten med Kerubhoveder, Volutter, Hængeklæder og Konsol med Frugtbundt om et ovalt, svagt hjertesvunget Felt; heri er indsat et Maleri paa Kobber, 75 cm bredt, af Præsten, hans Hustru, en voksen Datter og en lille Søn, de sidste med grønne Grene i Hænderne til Tegn paa, at de var døde, da Billedet blev malet. Ved Præstens Hoved læses Indskriften: »Pinxit A° 1652 ætatis suæ 48, obiit A° 1<689> (»malede Aar 1652 i hans Alders 48. Aar, døde Aar 1689«). Hustruens Indskrift lyder: »Pinxit A° 1652 ætatis suæ 53 obiit A° 1<685>«. Paa Korets Nordvæg. — Til Epitafiet har hørt to Sandstensfigurer (Fig. 11), 112 cm høje, af Johannes Døberen og Moses, nu anbragt i nordvestre Tilbygnings Nicher.

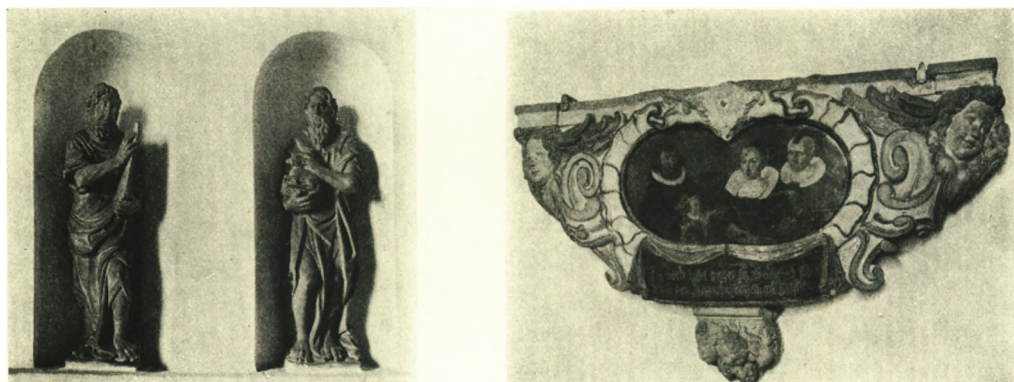
†*Epitafier.* Ifølge Præsteindberetningen fandtes der 1758 to Epitafier i Kirken. 1) O. 1632. Damianus Alberti Roeschildensis, Præst i Herslev i 42 Aar, gift først i 10 Aar med Sophie Nielsdatter, hvis Fader havde været Præst i Fuglede, og med hvem han avlede seks Børn, dernæst i 10 Aar med Gertrud Corneliusdatter, hvis Fader var Borger i København (ligeledes seks Børn); død 1632.

2) O. 1650. Henning Pedersen¹¹ Næstved (Henningius Petræus Nestvedanus) kaldet til Herslev 1632, gift med Sophie Anthonsdatter, med hvem han avlede Sønnen Peder og Datteren Lucretia.

Gravsten. 1) O. 1633. (Fig. 10). Rasmus Palle søn, forstum Ridfoged over Roeskild Læn, gift med Ide Christensdatter »paa det 7. Aar« (een Datter). Hun døde i Leerbeck 28. Juni 1633 i sin Alders 23. Aar, han hensov <21. Juli 1641) i hans Alders <51.> Aar. Gotlandsk Kalksten, 200x125,5 cm, med fordybede Versaler. Stenen, der er fra »Roskilde Barok-Værksted«, har de karakteristiske Evangelisteirkler i Hjørnerne, over Skriftfeltet den opstandne Frelser med Sejrsfanen i en Oval og Bomærkeskjolde med Initialerne R P og I C D forneden. I Vaabehuset.

2) O. 1635. Jens Pedersøn R. . . og Hustru Anne Peders Daater, som boede

P. N. 1915

V. H. 1931

Fig. 11-12. Herslev. Detailler fra J. J. Runchels Epitaf 1652 (S. 672).

i Kattinge. »De lefde tilsammen udi 45 Aar oc aflede trende Sønner; derefter henkalte Gud dennem Anno 1635«. Rødgul Kalksten, 172x114 cm, med fordybde Versaler og iøvrigt uden Udsmykning. I Vaabehuset.

3) O. 1673. Hendric Pedersøn, født i Judland udi Harsøsel »udi en By ved Nafn Buur«; boede og døde i Catting 1673 i sin Alders 58. Aar efter at have været Sognefoged i 30 Aar. Stenen er lagt af Hustruen Margareta Hansdaatter. Graasort, bornholmsk eller skaansk Kalksten, 167x101 cm, med fordybde Versaler. I Hjørnerne store Barokblomster (Roser, Tulipan), mellem de øvre Cirkel med vinget Timeglas paa en lille Høj, mellem de nedre Cirkel med Dødningehoved og korslagte Knogler. Stenen er revnet paa langs. I Vaabehuset.

4) O. 1716. Niels Hansøn Øegaard, født 16. Maj 1676 i Øegaard, hvor han siden boede; gift med Johanne Christiane Wiborg (fem Sønner, to Døtre). Han døde 12. April 1716 i sin Alders 40. Aar. Graa Kalksten, 180x105 cm, med fordybde Versaler; i Hjørnerne Rosetter. Paa Kirkegaarden, ved Korrets Sydside.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1616—19 (RA), 1616—72 (LA). — Præsteindberetning til Hofman 1758 (LA). — Kaldsbog 1667—1810, Syn 1803—17 (ved Embedet). — Synsprotokoller 1812—19, 1820—22, 1823—53, 1854—84 (LA). — Kirkeprotokol 1862 ff. (ved Embedet). — Museumsindberetninger af Aage H. Mathiesen og Vilh. Roye 1896, C. A. Jensen og V. Hermansen 1920, Kalkmaleriberetning af P. Norlund (udat.). Revideret af E. Moltke, Elna Møller og K. Weber-Andersen.

Nørlund og Lind: Danmarks romanske Kalkmalerier. 1944. Katalog Nr. 11.

¹ Kancelliets Rrevbøger 22. Maj 1578. ² Fortegnelser over Kirker i Danmark o. 1630 (RA). ³ Kronens Skøder II, 399ft. ⁴ Kronens Skøder III, 55f. ⁵ I Regnskaberne 1665 ses, at »Kirken fik stor Skade i den ulykkelige Ildebrand paa Tag, Tømmer og Rly«, at Sparreværket og Rlytaget reparerer, og (1666) at »Kammene paa Nordsiden«

opmures af ny. Eftersom Tagværkerne over Kor, Skib og det vestre Nordkapel er senmiddelalderlige, er det sandsynligt, at Branden kun har hærgnet det østre Nordkapel.

⁶ To Prøver findes i NM, den ene med mørkegrøn, den anden med gulbrun Glasur.

⁷ Ved Harald Munk. ⁸ Mackeprang: Døbefonte S. 412. ⁹ AarbKbh. 1917, S. 34.

¹⁰ Lund: Danske malede Portrætter IX, 82f. ¹¹ Wibergs Præstehistorie I, 614 kalder ham Poulsen. Han levede endnu 1657, tre Aar efter sin Afsked.

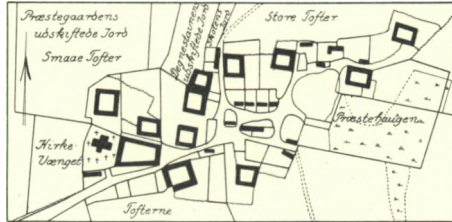

Fig. 13. Herslev 1783.